

Верлан С.І.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ЕКСТРАДИЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

У сучасних умовах розвитку процесів глобальної інтернаціоналізації особливу роль відіграє міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю. Для України, яка останнім часом активізує свої дії на шляху інтеграції у світове співтовариство, актуальним є питання приведення національної правової системи у відповідність із виробленими міжнародною спільнотою правовими стандартами, у тому числі у сфері надання правової допомоги у кримінальних справах у формі екстрадиції. Маючи міжнародно-правову основу, екстрадиція реально функціонує як комплексний правовий інститут, який донедавна не був законодавчо закріплений у правовій системі України, тоді як договірна практика вирішення екстрадиційних питань налічує декілька десятиліть.

При цьому, вітчизняна правова наука не має спеціальних ґрунтовних праць, присвячених інституту екстрадиції, хоча дослідженню цієї багатоаспектної проблеми приділяють певну увагу. За радянських часів дослідженню екстрадиції було присвячено роботи О.І. Бастрікіна, М.І. Блум, Р.М. Валеева, Л.Н. Галенської, Є.Г. Ляхова, І.Г. Павлової, М.Д. Шаргородського, В.П. Шупілова. Серед сучасних дослідників необхідно виділити праці О.І. Виноградової, С.М. Вихриста, В.М. Гребенюка, Н.А. Дрьоміної, С.Ф. Кравчука, О.Т. Шевченко, М.П. Свистуленко та інших.

Орієнтуючись на міжнародну співпрацю, Україною ратифіковані Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957р. і Додаткові протоколи від 15.10.1975 р.та 17.03.1978 р. до Конвенції, Європейська конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 р., Додатковий протокол від 18.12.1997 р., укладено близько 30 договорів з іншими державами. Порядок виконання цих конвенцій на території України визначається Інструкцією про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства від 29.06.1999 р. Виходячи із вище означених документів під екстрадицією слід розуміти процес, який ґрунтується на міжнародних договорах, загально-визнаних принципах міжнародного права, нормах внутрішнього законодавства і пов'язаний з наданням державами правової допомоги, що полягає у передачі підозрюваного, обвинуваченого або засудженого державою, на території якої він перебуває, державі, на території якої він вчинив злочин або громадянином якої він є або державі, що потерпіла від злочину, для притягнення його до кримінальної відповідальності або виконання винесеного вироку суду.

Разом з тим, частина 2 ст. 25 Конституції України закріпила, що громадянин України не може бути виданий іншій державі. Зазначимо, що анало-

гічні положення містяться в Конституції Федеративної Республіки Німеччина (1949 р.), Конституції Італійської Республіки (1947 р.). Конституція Португальської Республіки передбачає видачу громадян тільки на умовах взаємності з боку відповідної держави, закріплених міжнародним договором, якщо держава, що вимагає видачі, гарантує проведення належного і справедливого процесу. Стаття 6 Конвенції про видачу правопорушників передбачає, що держава має право відмовити у видачі своїх громадян, але якщо держава, яка запитується, не видає свого громадянина, вона може передати справу своїм компетентним органам для порушення кримінального переслідування. Таким чином, Конвенція про видачу правопорушників передбачає принцип «видай або суди».

Разом з тим, стаття 3 Конвенції про видачу визначає, що видача не здійснюється, якщо злочин розглядається як політичний. Вважаємо, що в українському законодавстві при тлумаченні поняття екстрадиції варто визначити, які злочини є політичними та законодавчо закріпити критерії, з урахуванням норм міжнародного права.

Власне, вітчизняне право закріплює інститут екстрадиції в Кримінальному кодексі 2001р. у ст. 10. Зокрема, в ч.1 ст.10 законодавцем конкретизовано положення Конституції, що забороняє видачу громадян України. Таким же обсягом гарантій користуються й особи без громадянства, що постійно проживають на території України. Відповідно до Конституції України іноземцям та особам без громадянства, у т.ч. тим, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на її території, рішенням Президента України може бути надано притулок у порядку, встановленому законом. Але відповідний закон ще не прийнято, що виключає можливість застосування цієї конституційної норми. Кримінальний закон заборони щодо здійснення такої видачі не містить. У ч. 1 і 3 ст. 10 КК України закріплено видачу осіб для покладення на них кримінальної відповідальності за злочини, вчинені за межами України, а ч.2 регламентує передачу засуджених осіб, тобто закріплення видачі для приведення вироку, що набрав законної сили. Тут же простежується порушення законодавчої техніки: назва статті не відповідає змісту. Крім того, на нашу думку, норму, закладену в ч. 2 ст. 10 КК України, як таку, що регламентує відносини, пов'язані із передачею засуджених осіб, варто виділити в окрему статтю, присвячену саме правовому регулюванню передачі засуджених осіб, очевидно, з подальшим її виведенням із КК України. Власне, поняття передачі засуджених слід виділити в окремий інститут, реалізацію якого б здійснювало кримінально-виконавче право.

Таким чином, інститут екстрадиції становить собою упорядковану форму міждержавної співпраці, орієнтовану на підтримку міжнародної законності й правопорядку. Що ж стосується України, то нинішній стан правового регулювання екстрадиції потребує не стільки вдосконалення, скільки ліквідації ще наявного у цій сфері правового вакууму, тому що самого включення до Кримінального кодексу України окремої статті, норми якої регламентують екстрадицію, недостатньо для належного забезпечення дієвості механізму правового регулювання екстрадиції.